

פרשת תרומה – מישקאן

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם שמות כה ה :

«Сефер а-хинух» сообщает нам очень важный принцип о влиянии наших действий на нашу внутреннюю, духовную реальность. Наличием такого влияния объясняется, почему Всевышний повелел нам устроить такое специальное место, абсолютно чистое и святое, куда бы мы приходили и где бы совершали действия, очищающие наши помыслы¹.

Например, человек, совершивший прегрешение, должен был взять животное, отправиться в Иерусалим, придти в Бейт-а-микдаш и принести там жертву. И это факт, что принесение жертвы в такой поразительной, совершенно особой, обстановке влияло на его последующее поведение самым радикальным образом².

Но идея Мишкана этим не ограничивается.

События на Синае стали завершением Творения³. Тем не менее Рамбан говорит, что если бы Маамад-ар-Синай являлся кульминационным пунктом книги «Шмот», рассказом о нем книга и закончилась бы⁴. То обстоятельство, что книга «Шмот» заканчивается темой Мишкана, означает, что кульминацией книги является Мишкан⁵. Дело в том, говорит Рамбан, что опыт Синай был разовым событием, а для еврейского народа важно не только историческое событие, но возможность трансформации этого события в делящуюся реальность. И эту возможность обеспечивал Мишкан⁶.

Мишкан создал условия, при которых Шехина, явившаяся при Маамад-ар-Синай, могла обитать в среде еврейского народа постоянно⁷. В этом смысле Мишкан помог еврейскому народу сейчас достичь духовных высот, которых достигли наши праотцы в свое время, – стать сосудом, носителем Б-жественной Шехины⁸. Мишкан должен был

¹ חינוך: הגופות יוכשרו על ידי הפעולות ... וע"כ צונו לקבוע מקום שיהיה טהור ונקי בתכלית הנקיין לטהר שם מחשבות בני אדם ולתקן לבבם אליו בו והוא ב"ה ... אמצעית העולם. ... הלבבות יוכשרו על ידי הפעולות, וברבות הפעולות הטובות ורוב התמדתן, מחשבות הלב מיטהרות ומתלבנות, ודי חפץ בטובתן של הבריות

² שם

³ העמק דבר, הקדמתו לשמות: מעמד הר סיני גמר הבריאה

⁴ זה המשמעות במה שכותב בסוף הקדמתו לשמות כשמבאר למה ספר שמות גומר בהמשכן.

⁵ רמב"ן, הערה הבא

⁶ רמב"ן, ריש פרשת תרומה (שמות כה א): וסוד המשכן הוא שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר.

⁷ מהר"ל שם: וכדי לומר לך התכלית מה שגאל הקדוש ברוך הוא כי התכלית הוא מעיקר הדבר והתכלית הוא כמו שאמרנו לשכון ביניהם וברמב"ן, הקדמתו לשמות: וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקדוש ברוך הוא והשרה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלת אבותם ... ואז נחשבו גאולים

⁸ נפש החיים, שער א פ"ד: לזאת הרי כי ודאי עיקר ענין הקדש והמקדש ושריית שכינתו יתברך הוא האדם ...

стать «портативным» ар-Синай, обеспечивая продолжение Синайского откровения в народе. Он трансформировал явное и ошеломляющее духовное Откровение Б-га в Откровение менее демонстративное, более скрытое, но постоянное¹. Таким образом, цель Исхода была окончательно реализована только с возведением Мишкана².

Рассказом о Мишкане поэтому и заканчивается книга «Шмот». Заметим, что, в отличие от эпизода у ар-Синай, когда мы были искусственно, внешней силой подняты на огромную духовную высоту, Мишкан был построен нашими собственными руками³.

«Сефер Шмот» на самом деле является завершением «Сефер Берешит»⁴. Книга «Берешит» говорит о Сотворении мира, Сотворении человека и создании еврейского народа. Книга «Шмот» говорит о цели этого Творения. Она начинается с дарования на Синае Торы, которая раскрывает намерения Всевышнего. Эта цель в полной мере отражена в Мишкане, который теперь становится завершением Творения. Поэтому мы читаем, что окончание строительства Мишкана было днем радости для Б-га – как завершение Творения⁵. В «Пиркей авот» десять ежедневных чудес в Бейт-а-микдаше, о которых говорит мишна, сопоставляются с детально рассматриваемыми мишной Десятью речениями Творения⁶.

Мишкан, как мы увидим, является моделью, которую человек изготавливает для себя, чтобы научиться сохранять святость во всех своих действиях⁷. Когда человек приходит в

רמב"ן, הקדמתו לשמות (סוף): וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקדוש ברוך הוא והשרה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלת אבותם שהיה וד אלוך עלי אהליהם, והם הם המרכבה ואז נחשבו גאולים. ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ד' מלא אותו ומיד

¹ מדרש תנחומא, במדבר ג: כיון שהוקם המשכן אמר יפה היא הצניעות ... התחיל לשבר עמו באוהל מועד ... אמר הקב"ה כך הוא כבודי שיהא מדבר מבפנים ... (ע"ש ובעץ יוסף שם)

² וכן כתב המהר"ל בגבורות ד' פי סט

³ שבת – это святость во времени. Мишкан – это святость в пространстве. Человеком эти две категории воспринимаются по-разному. Мы переживаем время как движущееся через нас (или себя – движущимися во времени). Мы кажемся себе бессильными перед неумолимым потоком времени: человек стареет, дни проходят... Но мы в состоянии контролировать наши отношения с пространством. Мы решаем, в каком пространстве предпочитаем находиться, мы можем передвигаться из одного пространства в другое. Из чего следует: святость времени (Суббота) есть нечто, инициируемое Всевышним, тогда как святость пространства создаем мы.

⁴ כתב הבה"ג (סוף ספרו) ששמות נקרא חומש שני (אבל אין ויקרא נקרא חומש שלישי אלא ספר כהנים, וכן במדבר חומש פקודים ודברים משנה תורה) ועל זה כתב העמק דבר (הקדמתו לספר שמות) דזה ללמדנו ביחוד שהוא שני לספר ראשית הבריאה כי הוא חלק שני מזה הספר, היינו בו נגמר סדר הבריאה

⁵ אור גדליהו תצוה ב: וכן כשנשלם המשכן היתה שמחה לפניו יתברך כיום בריאת שמים וארץ. כי בבנין המשכן נשלמה כוונת הבריאה.

⁶ אור גדליהו, שם: ולכן מה שמצינו בחז"ל באבות (פ"ד) שאמרו בעשרה מאמרות נברא העולם, ואחר כך אמרו עשרה נסים נעשו לאבותינו במקדש אינו סתם מקרה ששניהם מספרם עשרה

⁷ נפש החיים, שער א, פ"ד: שכל תכלית רצוני בתבנית המשכן וכל כליו, רק לרמוז לכם שממנו תראו וכן תעשו אתם את עצמיכם שתהיו אתם במעשיכם הרצויים כתבנית המשכן וכליו

это строение, обладающее предельной чистотой, и ощущает глубокую связь с Б-гом, эти его действия оказывают максимальное влияние на формирование его характера и очищение его души¹. Не только духовная часть человека, но и его физическая сущность и даже его материальное имущество освящаются присоединением всех этих составных к Б-гу². Так что сам человек становится настоящим Храмом³.

Синай был откровением Торы, которая является планом мира. Теперь Б-г велит построить модель этого мира в виде Мишкана. Комментаторы говорят, что каждая из деталей Мишкана отражает один из аспектов Творения⁴. Самый маленький крючок или стежок имеет жизненно важное значение, потому что Мишкан представлял собой мир в миниатюре⁵.

Жертвоприношения в Мишкане образовывали точную аналогию основополагающим силам, которые управляют этим миром⁶.

Всевышний сотворил Вселенную ради человека⁷. Человек, следовательно, – первичная модель, которая нужна Всевышнему для создания других частей Вселенной (хотя в ходе Творения они возникают в обратном порядке – и человек поэтому является

¹חינוך צה: כי בנין בית לשם יתברך, ועשותינו בה תפלות וקרבות אליו, הכל להכין הלבבות לעבודתו יתעלה ... שהכל להכשר גופותינו, כי הגופות יוכשרו על ידי הפעולות ... ועל כן ציונו לקבוע מקום שיחיה טהור ונקי בתכלית הנקיות, לטהר שם מחשבות בני איש ולתקן לבבם אליו בו.

²מי מנוחות ח"א ד"ה וידבר: ... כאשר נאמר להם פרשת משפטים, היינו שרצון הש"י הוא שיתפשט קדושתו ועבודתו בלבות ישראל, עד שיתפשט גם על קנינים השייכים להאדם שלא יוכלו לעשות דבר שלא כדת כמו שנתבאר בפי משפטים (ד"ה ואלה), ועיי"כ היה צעקה בלב ישראל איך אפשר להזדכך לב אדם כך. ועיי"ז נתן הש"י עצה להם בזה הסדרה ויקחו לי תרומה זהב וכסף ונחשת ואיתא בזוה"ק (שמות קמ"ח) שהוא נגד היסודות הנמצאים באדם והוא שימסור האדם כל יסודותיו וכחתי להש"י שהוא ישלוח בהם כרצונו ית', וממילא יהיו כל קניניו טובים וגו'

³נפש החיים, שער א פ"ד: אז הוא עצמו המקדש ממש ובתוכו ה' יתברך שמו, כמ"ש (ירמיה ז') היכל ה' היכל ה' המה, וכמאמר ז"ל ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר אלא בתוכם כו' וזה שאמרו רז"ל (כתובות ה' ע"א) גדולים מעשי צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאלו במעשה שמים וארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ואלו במעשה צדיקים כתיב מקדש ד' כונונו ידך, פתחו במעשי צדיקים וסיימו ראייתם במקדש, כי כן באמת שהצדיקים על ידי מעשיהם הרצויים לפניו יתברך, הן הם מקדש ה' ממש, ויש לומר על דרך זה הכתוב ועשו לי מקדש גוי ככל אשר אני מראה אותך וכו' וכן תעשו, ורז"ל דרשו (סנהדרין ט"ז) וכן תעשו לדורות, ולדרכינו יש לומר גם כן שרוצה לומר

⁴העמק דבר שמות כה ח: והענין דכל פרטי המשכן מכוונים נגד כל פרטי עולם שברא היוצר יתברך רבינו בחיי, שמות כה ט: את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו. ידוע כי המשכן וכליו הכל ציורים גופניים להתבונן מהם ציורים עליונים שהם דוגמא להם

⁵העמק דבר, שם: [פירש הכתוב] כמה ענינים שיהיה כך וכך והיה נראה לנו שאינו אלא קיום הבנין בטוב כמו חמישים לולאות של היריעות היה נראה שאינו אלא כדי לחבר את היריעות ולפי זה אם לא היה אחד מהם ... אינו מזיק ... אבל לא כן הדבר אלא כך ההכרח לפי בנין העולם

בדעת זקנים מבעלי התוספות לח כה: וראה כמה חביב המשכן שהוא כנגד ברייתו של עולם. כיצד: ביום הראשון בראשית ברא את השמים, וכתוב נוטה שמים כיריעה, וכנגדן במשכן ועשית ירעות עזים. בשני יהי רקיע ויהי מבדיל, וכנגדו במשכן והבדילו הפרכת לכם. בשלישי יקוו המים, וכנגדו ועשית כיוור ששם המים מכונסים. ברביעי יהי מאורות וכנגדן ועשית מנורת זהב. בחמישי ישרצו המים ועוף יעופף וכנגדו והיו הכרובים פורשי כנפים. בשישי נברא אדם וכנגדו ואתה הקרב אליך את אהרון אחיך. בשביעי ויכולו וכנגדו ותכל. ולשם כתיב ויקדש אותו וכנגדו וימשח אותו ויקדש אותו. וכנגד שמים בית קדשי הקדשים ששם שכנת הקב"ה. וכנגד הארץ ופרי הארץ השלחן ושתי מערכות של לחם הפנים, שש המערכות כנגד ששת עתים זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף.

⁶נפש החיים שער ב פי יד (הגה): הקרבות שבמקדש שהיה כולו בדוגמא עליונה (ע"ש)

⁷דרך ד' א ב א: חפצו יתייש להטיב לזולתו (היינו האדם)

совокупностью всех элементов Вселенной¹). עולם הגדול, макромיר вне нас, – точная копия человека – עולם קטן, мира в миниатюре².

Теперь, чтобы человек понял, как он был «скомпонован», Б-г создал Мишкан. Как и человек, Мишкан представляет собой совокупность всех элементов и сил в мире³. Это – целый мир. И как таковой, он является символической моделью человека⁴, который тоже является целым миром. Видя, с какой точностью детали Мишкана соединяются, чтобы привести שכינה в нижний мир, человек понимает, как он должен «выстраивать» себя, чтобы שכינה обитала в нем⁵. Мишкан был подобен чертежу, объясняющему человеку, как

¹ נפש החיים, שער א פ"ד: האדם ... כולל בתבניתו כל הכחות והעולמות כולם
נפש החיים א פ"ו: אבל עיקרו של דבר כי הוא ית"ש אחר שברא כל העולמות ברא את האדם אחר למע"ב בריאה נפלאה כח מאסף לכל המחנות. שכלל בו כל צמצמות אורות הנפלאות והעולמות והיכלין העליונים שקדמו לו. וכל תבנית הכבוד העליון בסדר פרקי המרכבה. וכל הכחוי פרטים הנמצאיי בכל העולמות עליונים ותחתונים. כולם נתנו כח וחלק מעצמותם בבניינו ונכללו בו במספר פרטי כחותיו שבו. ... וזה כל האדם שכל כח פרטי שבו מסודר נגד עולם וכח א' פרטי מסודר השיעור קומה של כלל הכחות והעולמות. שמסודרים כביכול כתבנית קומת אדם

² דרשת הרב חיים מולאזין בסוף: כי ידוע האדם נקרא עולם קטן
Например, мы говорим о четырех духовных макроуровнях, или мирах, с пятым над ними, о котором мы говорить не можем. Аналогично имеются четыре уровня у души человека, которые в точности соответствуют этим мирам, и пятый, соответствующий этому особому, пятому. Наша נפש соответствует העשייה נפש, наш רוח соответствует עולם האצילות חיה, наша עולם הבריאה נשמה, עולם היצירה נשמה, עולם האצילות חיה, а наша נפש соответствует עולם העשייה נפש, наш רוח соответствует עולם האצילות חיה, наша עולם הבריאה נשמה, עולם היצירה נשמה. Пятый уровень, יחידה, соответствует уровню мира, непостижимого для нас, мира, который нельзя определить словами или понять и который называется אדם הקדמון. Говоря другими словами, человек «простирается» от низшей физической реальности до высшей духовной, которая существует вне него.

וז"ל המסילת ישרים שמבדיל בין טהור וקדוש: והנה האיש המתקדש בקדושת בוראו אפילו מעשיו הגשמיים חוזרים להיות עניני קדושה ממש. וסימנך אכילת קדשים שהיא עצמה מצות עשה ואמרו ז"ל: כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, ותראה עתה ההפרש שבין הטהור לקדוש, הטהור מעשיו החמריים אינם לו אלא הכרחיים, והוא עצמו אינו מתכוון בהם אלא על צד ההכרח, ונמצא שעי"ז יוצאים מסוג הרע שבחומריות ונשארים טהורים. ... והנה האיש כזה הוא עצמו נחשב כמשכן וכי כמקדש וכמזבח וכמאמר ז"ל: ויעל מאליו אלוקים. האבות הן הן המרכבה וכן אמרו: הצדיקים הן המרכבה. כי השכינה שורה עליהם כמו שהיתה שורה עליהם במקדש ומעתה המאכל שהם אוכלים הוא כקרבן העולה על האישים ... והוא הענין שאמרו עליו ז"ל: יכל המביא דורון לתלמיד חכם כאלו הקריב בכורים. וכן אמרו: ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין במקום נסכים. וגו'

³ נפש החיים, שער א פ"ד: הגהה: כי המשכן והמקדש היו כוללים כל הכחות והעולמות וכל הסדרי קדושות כולם. כל בתיו וגנויו עליותיו וחדריו וכל כלי הקדש. כולם היו בדוגמי עליוני צלם דמות תבנית העולמות הקדושים וסדרי פרקי המרכבה.

⁴ נפש החיים, שער א, פ"ד: וכן מחלק בזוהר כלל תבנית המשכן וכליו, שהמה רמוזים כולם באדם אחד

שם: אל תחשבו שתכלית כוונתי הוא עשיית המקדש החיצוני, אלא תדעו שכל תכלית רצוני בתבנית המשכן וכל כליו, רק לרמוז לכם שממנו תראו וכן תעשו אתם את עצמיכם שתהיו אתם במעשיכם הרצויים כתבנית המשכן וכליו, כולם קדושים ראויים ומוכנים להשרות שכינתו בתוכם ממש, זהו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם דייקא שכל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וגו', תכלית כוונתי שכן תעשו את עצמיכם,
דרשת הרב חיים מולאזין בסוף: כי ידוע ... שהבית המקדש כלול בו [בהאדם], והלב של האדם נגד בית קדשי קדשים

⁵ מלבים לה כא: ויונתן תרגם וכל אשר נדבה רוחו דאשלמית רוחיה בנבואתא ... מי הכין את לבו והתטהר והתקדש עד שחלה עליו רוח נבואה היה הוא בעצמו משכן לשכינה ולא הוצרך אל המשכן כי הוא נעשה משכן לשכינת עוזו, ולבו נעשה מזבח להקריב עליו דמו ונפשו עולה וכליל במסירת נפש לך, ובגדיו וכנפי טליתו וטוטפותיו נעשו כבגדי כהונה שבם ישרת ד' אלוקי ... שהיה משה מתמה על מלאכת המשכן מי יוכל לעשותו וא"ל ד' אפילו אחד מכם יכול לעשותו, ר"ל מי שיתקדש עד שהוא עצמו יהיה משכן לשכינת ד' וגו'

Различные аспекты Мишкана моделируют различные аспекты духовного величия. Рабейну Бехайе отмечает, какие именно архетипы в их идеале моделирует та или иная составная Мишкана:

ר' בחיי: כלל הדברים האלה הכלים האלה הארון ושלחן ומנורה, ומזבח העולה ומזבח הזהב וארון נגד הצדיקים תופסי התורה שלחן נגד מלכי ישראל המנורה כנגד חכמי מזבח הזהב נגד הכהנים מזבח העולה נגד ישראל

это сделать¹; он был моделью совершенного человека, так сказать; он позволил нам понять, как велик может быть человек, достигнув уровня Первого человека до грехопадения². Оказываясь в Мишкане или в Бейт-а-Микдаше, мы видим, что он приводит Шехину. Мы видим его структуру и понимаем, как должны «построить» себя, чтобы стать человеком-«храмом», в котором обитает Шехина. **ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם** – буквально это означает: «*И построят Мне святилище, и Я буду пребывать среди них*». Для полноты понимания необходимо добавить несколько слов. «*И построят Мне святилище – благодаря которому они поймут, как превратить в святилище себя, – и тогда Я буду пребывать среди них – в них.*»

Между человеком – **עולם קטן** и миром – **עולם הגדול** есть и другие параллели. Так же, как в **עולם הגדול** имеется много духовных уровней, изначально разделенных на четыре мира или четыре вселенных, так и наша душа преобразуется в каждый из этих уровней. Когда наши души соединяются с нашим телом, мы в состоянии соединить все эти миры³.

Назначение Мишкана – помочь нам в этом⁴. Он делает возможным спуск святости в наш мир и представляет нам схему этих высших миров⁵. Так же, как мы видим себя в этом мире как тело с пятью органами чувств и т.д., так же в высших духовных сферах мы существуем со всеми этими компонентами в одухотворенной форме. Мы, например, можем проследить наше осязание, слух, обоняние и т.д. до их духовных корней, исходного света святости. Человек подобен лестнице Яакова, бесконечной лестнице духовности, каждая ступень которой соединена со следующей, что позволяет человеку низвести высшую духовность в этот мир и затем с ее помощью поднять физическое вверх по ступеням⁶.

¹ העמק דבר שמות כה ח: [והיינו] שיעשו תואר כל העולם

² אור גדליהו תצוה ב: ענין עשיית המשכן היתה להשרות שכירתו בתחתונים, כמו בתחילת הבריאה שהיתה השכינה שורה שתחתונים, ועל ידי חטאו של אדם הראשון נסתלקה השכינה, ועל ידי זה היתה צווי לעשות משכן. ... בני ישראל נצטוו לעבוד עבודה בהמשכן ... וכמו אדם הראשון שהיה עובד בהעולם קודם החטא, וכדכ' לעבדה ולשמרה, והיה אדם הראשון בבחינת הכהן הגדול העובד במשכן, כי אז היה כל העולם כולו כמו משכן ... ואחר חטא העגל נצטוו בני ישראל לבנות משכן, ושיהיה כהן הגדול עובד בתוכו, כי הכהן הוא כמו אדם הראשון, כי הוא האדם הנבחר ע"כ (ול"נ שההוכחה לזאת היא זה שרש"י מביא שהמשכן בא לכפר על חטא העגל. וכלל ישראל במעמד הר סיני תקנו את חטא אדם הראשון (פסקה זוהמתא של הנחש), וחטא העגל היה כעין חטא אדם הראשון פעם שניה ולכן כפרת המשכן על חטא העגל היא כעין כפרה על חטא של אדם הראשון, וקדושת המשכן כקדושת גן עדן. וכל זה לא ראיתי כתוב אבל בע"י אמיתו של תורה היא.)

³ נפש החיים - שער א - פרק יב: זמה שהנר"ן של האדם אין ביכולתם לקשר העולמות. עד רדתם למטה בגוף האדם כנ"ל.

⁴ נתיבות שלום קצא: נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, ואיך תתכן מציאות כזאת שהקב"ה ישכון בתחתונים, לכן הוריד הקב"ה למטה לעולם הזה הארות מהעולמות העליונים, שעל ידי זה נהיה המשכן ראוי להיות דירה לו יתברך.

⁵ נתיבות שלום קצ: המשכן הוא כעין מפה לכל העולמות העליונים. אברבנל (רמב/מג): ואמר ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וגוי' להודיעו שיהיה המשכן וכליו רומזים לצורת העולם וחלקיו ודרך הישר שיבור לו האדם כדי להגיע לתכלית הצלחתו.

⁶ נפש החיים - שער א - פרק יח: והוא ענין מראה הסלם מוצב ארצה כו'. ולא אמר מוצב בארץ. אלא ארצה שפ"י לארץ ומשמעו שראש עיקר שרשו בשמים ממעל. ומשם הוא משתלשל ויורד עד לארץ יגיע. והוא הנשמת חיים של האדם שמתאצלת כביכול מנשימת פיו ית"ש. ומשם משתלשלת כסלם ושלשלת ומתקשרת עם הרוח והרוח בנפש עד רדתה לזה העולם בגוף האדם. ... (ומ"ש עולים תחלה ואחר כך יורדים. כי כל עיקר בורת האדם. להעלות תחלה כל עולם ממטה למעלה. ואחר כך נמשכ"י אורות מלמעלה למטה) ... וקבע גוי' מדרגות נר"ן שכל א' מהם מתקשר בחי' הראשונה שלה העליונה בבחי' התחתונה של המדרגה שעליה. כענין השלשלת שכל טבעת ממנה. קצה העליון שלה נאחזת ונכנסת תוך קצה התחתון של הטבעת שעליה.

Каждый компонент Мишкана отражает один из аспектов этих миров и дает нам представление о том, что в нем происходит¹. Святая святых отражает свет наивысшего мира. Так же, как мы не можем войти в Святая святых, мы не можем даже попытаться понять святость этих видов святого света или хотя бы указать их название². И на этой высоте существует тот уровень нашей души, который называется Ехида³.

Рядом со Святая святых располагался хейхал, помещение, где находились менора, внутренний жертвенник (жертвенник воскурения) и стол хлебов предложения. Менора освещала мир, являясь как бы отражением света (духовного источника зрения) наших глаз⁴. Стол соответствует духовному потенциалу нашего рта, а благовония – духовному потенциалу нашего обоняния (ноздрей)⁵. Колокольчики на מעיל – одежде коэна – соответствуют нашему слуху (уху), потому что их звон был слышен, когда коэн подходил к Святилищу⁶. Циц на лбу коэна гадоль соотносился со лбом⁷. Наружные помещения: внутренний двор (азара) и наружный жертвенник – соответствуют семи нижним качествам сфирот⁸. Тора очень подробно описывает все сосуды и детали Мишкана, что на самом деле является и описанием наших высших духовных сфер⁹. Как много ни удалось бы нам понять из того, что сообщает нам Мишкан, много больше остается непознанным, слишком высоким для нашего понимания¹⁰. Ибо – «и [они] построят Мне святилище, и Я буду пребывать среди [в] них».

¹ שיחות מוסר, ח"א - מאמר ט: וכיון שהמשכן הוא מדורו של הקב"ה כביכול, ממילא מוכן שנברא ונעשה כדוגמא של מעלה, ואם כן ניתן ללמוד מפרטי ודקדוקי המשכן מה שלמעלה ואין באריכות פרשיות המשכן כל פלא

² נתיבות שלום עמ' קצ: קדש הקדשים הוא כנגד כל אורות הגלגולת שבעולמות העליונים, שבהם אין אנו רשאים לעסוק כלל ואפילו להזכיר את השמות הקי' של אורות אלו.

³ בנפש החיים שער א' פי יג בהג"ה: ועולם הראשון ... אשר אנו יכולין לכנותו בשם הוא עולם האצילות ... [ומ"מ עולם האצילות הוא כל כך קדוש ומרום ש]הוא אלקות גמור וגוי. והנה החלק של הנשמה שמקביל לעולם האצילות הוא החיה. ויש עוד חלק של הנשמה הגבהה מזה הנקרא יחידה. (עיי' בדרך ד' שהנשמה נחלקת לחמשה דרגות. ועיי' בנפש החיים ח"א פי טו קטע המתחיל אמנם. ושם, בפ' יז כתב: בחינת שרש הנשמה גם כן מתקשרת למעלה מעלה ממדרגה למדרגה עד עצמות אין סוף ברוך הוא.

⁴ נתיבות שלום שם: ואח"כ בהיכל, המנורה שמאירה את העולם היא כנגד אורות עינים.

⁵ נתיבות שלום שם: השולחן כנגד אורות הפה, ומזבח הקטורת לריח נחוח כנגד אורות החוטם.

⁶ נתיבות שלום שם: והפעמונים שבמעיל הוא כנגד אורות האזנים, כמד"כ בו ונשמע קולו בבואו אל הקדש.

⁷ נתיבות שלום שם: הציץ הוא כנגד אורות המצח, כמש"י והיה על מצחו תמיד.

⁸ נתיבות שלום שם: והעזרה והמזבח החיצון הם כנגד ז' מדות התחתונות.

⁹ נתיבות שלום שם: ומבואר בזה מה שהתורה כתבה את פרטי כל כלי המנורה וכל כלי השולחן וכל כלי המזבח, שהם כולם כנגד אורות העליונים.

¹⁰ שיחות מוסר ח"א, מאמר ט: ודאי יש בענין המשכן סודות נעלמים ואורות אין סוף.

И поэтому также Бецалель, человек, который строил Мишкан, умел сочетать буквы так, как это происходило при Сотворении мира¹. Ибо, строя Мишкан, בצלאל фактически воспроизводил мир².

Таким образом, Мишкан являлся структурой, построенной человеком и отражающей весь диапазон творческих возможностей человека, который привел к нисхождению Шехины³. Воспроизводя этот мини-мир, человек осознает свою силу, понимает, что способен быть партнером Всевышнего в этом мире, побуждая его (этот мир) к духовному подъему⁴.

Тот факт, что законы о тридцати девяти мелахот (творческих работах) Субботы⁵ выводятся из строительства Мишкана⁶, – отражение именно этого момента. Тридцать девять запрещенных в Шабат мелахот связаны с Мишканом⁷, потому что в Субботу творческое начало человека во всем его объеме посвящается высшему творчеству Создателя.

Мишкан – не просто модель человека. Это модель человека, построенная его собственными руками. Это связь с Б-гом, созданная человеком, пример кдуши, поднимающейся снизу вверх. Человек строит, и Шехина отзывается. Подобно тому, как Всевышний создал изначальный большой мир, человек создает мини-мир в Мишкане. А затем он моделирует его, превращая себя в Мишкан, в движущегося носителя Шехины.

¹ ברכות נה ע"א: יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ

² נפש החיים, שער א פ"ד: ולכן אמרו ז"ל (ברכות נ"ה א') יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, ולכן האדם מעם הקדש שכולל גם כן כל סדרי בראשית וסדרי המרכבה כלל הבריאה כולה, הוא גם כן דוגמת ותבנית המשכן והמקדש וכל כליו, מכון בסדר התקשרות פרקי אבריו וגידיו וכל כחותיו,

Ниже – одно из объяснений, почему Всевышний говорит Моше:

שמות לא ב: ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור (עיין שם ברמב"ן בסוף)

³ שפת אמת, ריש כי תשא ד"ה ברש"י: שהרי נעשה השראת השכינה על ידי מלאכות האלה. ושורש כל המלאכות ועבודת ימות החול הם מבחינת המשכן.

⁴ שפת אמת, תרומה דף 140, ד: ה ועשו לי מקדש: עשיית המשכן הוא הנמצא בעשייה שהרי כל המלאכות היו במשכן ולא נקרא מלאכה רק מה שהיה במשכן שהמשכן הוא התרוממות כל העשייה לרוחניות

⁵ משנה שבת פ"ז משנה ב אבות מלאכות ארבעים חסר אחת

⁶ מס' שבת מט: הדור יתבי וקמי בעיא להו הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי אמר להו רבי חנינא בר חמא כנגד עבודות המשכן אמר להו רש"י, שם: כנגד עבודות המשכן - אותן המנויות שם בפרק כלל גדול היו צריכין למשכן, ופרשת שבת נסמכה לפרשת מלאכת המשכן ללמוד הימנה:

תוס': כנגד כל מלאכה שבתורה - לכאורה נראה דיליף נמי ממשכן שהרי לכך נסמכה פרשת שבת לפרשת משכן ועוד דאי לא יליף ממשכן אם כן היכי ידעינן לדידיה הי נינהו אבות מלאכות והי תולדות דאין סברא לומר שמדעתם ביררו מלאכות החשובות ועשאו אבות ועוד דבהדיא תנן לקמן בהזורק המושיט חייב שכך היתה עבודת הלויים אלא לפי שיש מלאכות דומות זו לזו ואנו עושין שתייהן אבות כגון מרקד ובורר לכך חלקום חכמים מנין מלאכות שבתורה הואיל וחלוקות קצת זו מזו ואי אפשר לומר כן דלא פליג מדקאמר בסמוך תניא כמ"ד כנגד עבודות המשכן משמע דפליגי ועוד למאן דלית ליה דרשא דמלאכת ומלאכה מנא ליה דחשיב זורה ובורר בשתים ועוד לקמן משמע דמטעם דכנגד עבודות המשכן גרידא אית לן לאחשובינהו בתרתי דקאמר אביי ורבא בפרק כלל גדול (לקמן עג:): כל מילתא דהואי במשכן אף על גב דאיכא דדמיה לא חשיב לה:

⁷ Сороковой уровень мелахи – «йеш ме-айн», недоступный человеку.

С Субботой дело обстоит наоборот. Суббота свята независимо от того, соблюдаем мы ее или нет. Б-г иницирует эту святость, а наша задача – ответить. В Субботу мы воздерживаемся от созидательной деятельности, чтобы свидетельствовать, что наш мир *батувль* перед миром Б-га. А творческие акты, от которых мы отказываемся, – это те самые работы, которые выполнялись при строительстве Мишкана.

Сказанное, как может показаться, расходится с мнением Раши¹, Сфорно и других авторитетов, которые говорят, что строительство Мишкана было заповедано после греха эгель а-захав² как искупление за него. (В отличие от Рамбана и других, которые считают, что Мишкан был задуман изначально³.) Получается, что, не согрешив еврейский народ, Мишкана не было бы вовсе!

Однако Раши соглашается, что Бейт-а-микдаш безусловно должен существовать в любом случае, даже не будь совершен хет-а-эгель. Собственно, его единственное уточнение состоит в том, что если бы *דור הדת* не согрешило, у этого конкретного поколения не было бы необходимости в Бейт-а-микдаше. Это поколение жило в пустыне, питаясь маном, который не давал отходов, не заботясь об одежде, об удовлетворении своих физических потребностей, не нуждаясь в защите. Удаленные от цивилизации, евреи

¹ רש"י על שמות פרק לא פסוק יח ויתן אל משה וגו' - אין מוקדם ומאוחר בתורה מעשה העגל קודם לציווי מלאכת המשכן ימים רבים היה שהרי ב"י בתמוז נשתברו הלוחות וביום הכפורים נתרצה הקב"ה לישראל ולמחרת התחילו בנדבת המשכן והוקם באחד בניסן (צ"ע טובא דלמא הכל כסדר וציווי הקב"ה למשה היה בארבעים ימים הראשונים טרם עשותם העגל וקודם רדתו מההר עשו את העגל ומשה לא הגיד לישראל ציווי המשכן עד למחרת יום הכפורים שהיו ישראל מרוצים להקב"ה. וכן הוא בהדיא בזוהר ויקהל אשר על כן בציווי הקב"ה כתיב מאת כל איש דהיינו גם ערב רב כמו שדרשו רבותינו ז"ל איש איש מלמד וכו'. ומשה בציווי אמר לישראל קחו מאתכם דייקא ולא מערב רב לפי שהם גרמו בנזקים וק"ל):

רש"י על שמות פרק לג פסוק יא ושב אל המחנה - לאחר שנדבר עמו היה משה שב אל המחנה ומלמד לזקנים מה שלמד והדבר הזה נהג משה מיום הכפורים עד שהוקם המשכן ולא יותר שהרי ב"י בתמוז נשתברו הלוחות (תענית כח) ובי"ח שרף את העגל ודן את החוטאים ובי"ט עלה שנאמר (שמות לב) ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם וגו' ועשה שם ארבעים יום ובקש רחמים שנאמר (דברים ט) ואתנפל לפני ה' וגו' ובראש חודש אלול נאמר לו ועלית בבקר אל הר סיני לקבל לוחות האחרונות ועשה שם מ' יום שנאמר בהם (שם י) ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים וגו' מה הראשונים ברצון אף האחרונים ברצון אמור מעתה אמצעיים היו בכעס בי בתשרי נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ובלב שלם ואמר לו למשה סלחתי כדברך ומסר לו לוחות האחרונות וירד והתחיל לצוותו על מלאכת המשכן ועשהוהו עד אחד בניסן ומשהוהו לא נדבר עמו עוד אלא מאהל מועד:

² וכן משמע משמות רבה פרשה לג פסקה ג

(ג) ד"א ויקחו לי תרומה הה"ד (שיר ה) אני ישנה ולבי ער אמרה כנסת ישראל אני ישנתי לי מן הקץ אלא הקב"ה ער שנא' (תהלים עג) צור לבבי וחלקי אלקים לעולם אני ישנה מן המצות אבל זכות אבותי עומדת לי ולבי ער אני ישנה ממעשה העגל ולבי ער והקב"ה מרתיק עלי הוי ויקחו לי תרומה פתחי לי אחותי רעיתי עד מתי אהיה מתהלך בלא בית שראשי נמלא טל אלא עשו לי מקדש שלא אהיה בחוץ:

משמע שהמשכן בא לעורר שוב את הקשר בין כלל ישראל והרבונו של עולם וכן בפירוש בהתנחומא תרומה פרק ח

(ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם אימתי נאמר למשה הפרשה הזו של משכן ביום הכפורים עצמו אע"פ שפרשת המשכן קודמת למעשה העגל א"ר יהודה בר' שלום אין מוקדם ומאוחר בתורה שנאמר (משלי ה) נעו מעגלותיה לא תדע מטולטלות הן שביליה של תורה ופרשותיה הוי ביום הכפורים נאמר למשה ועשו לי מקדש מנין שכן עלה משה בששה בסיון ועשה ארבעים יום וארבעים לילה ועוד עשה ארבעים ועוד עשה ארבעים הרי מאה ועשרים ואתה מוצא שביום הכפורים נתכפר להם ובו ביום א"ל הקדוש ב"ה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כדי שידעו כל האומות שנתכפר להם מעשה העגל ולכן נקרא משכן העדות שהוא עדות לכל באי העולם שהקב"ה שוכן במקדשכם אמר הקדוש ב"ה יבא זהב שבמשכן ויכפר על זהב שנעשה בו העגל שכתוב בו (שמות לב) ויתפרקו העם את כל נומי הזהב וגו' ולכן מתכפרין בזהב וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב אמר הקב"ה (ירמיה ל) כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך:

³ רמב"ן, שמות לה א – מבאר שהפרשיות נכתבו כסדרן, ומשה רבינו נצטוו לבנות את המשכן כבר באותן ארבעים ימים שעלה לשמים. (וכן בשמות רבה לח ג, זהר ויקהל קצה ע"א)

полностью посвятили себя изучению Торы. Более того, Маамад-ар-Синай снял с них туму (зуаму) греха Первого человека, и теперь еврейский народ был готов к приходу Машиаха¹.

Евреи этого поколения уже представляли собой модель малого мира, которой должен был стать Мишкан. Только после хет а-эгель, когда вернулась зуама греха Первого человека, Мишкан оказался необходим. В Эрец-Исраэль, где каждый живет в своем наделе и участвует в физической жизни мира обработкой земли, ремонтом одежды, обеспечением охраны и защиты и т.д., Бейт-а-микдаш всегда необходим. Можно предположить, будто Рамбан считает, что Мишкан являет собой более глубокую и возвышенную концепцию мира. Но это не так. Согласно Раши, если бы не грех, весь мир представлял бы собой Мишкан².

Из сказанного следует, что мир состоит из нескольких аналогичных миров: малый мир – человек, большой мир – вне человека, и Мишкан – модель, по которой должен строиться малый мир.

¹ רמח"ל, מאמר הגאולה, ח"ב: ואז נטלה השליטה מן האומות, ובראשון עשו וישמעאל, כמו שנתבאר, ... וזהו שאמר (דברים לג ב): "די מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבות קדש." ואז לא די שלא שלטו האומות בישראל, אלא שישראל לקחו הם הממשלה, אם לא שחטאו

² שם משמואל ויקהל - שנת תר"ע: דעת רש"י דציווי מלאכת המשכן הי' אחר חטא העגל. ויש להביא רא"י לזה, שהרי בשעת הציווי נצטוו גם על בחירת אהרן לכהן, וזה הי' אחר שנבחרו הלויים ונבחר הוא מהם כמ"ש (דהי"א כ"ג) ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים, שיש בו שתי הבדלות אהרן מהלויים והלויים מישראל, ומאחר שהלויים נבחרו אחר מעשה העגל, שוב ע"כ גם אהרן נבחר אז, ומפורש עוד במדרש שנבחר מחמת שהיתה כוונתו במעשה העגל לטובה עי"ש, א"כ ע"כ שגם כל ציווי המשכן הי' אחר חטא העגל. ונראה דהנה מרע"ה מצד עצמו לא הוצרך למשכן, שהרי כתב הרמב"ן (בהקדמה לשמות) דבעשיית המשכן שבו ישראל למעלת אבותם שהי' סוד אלוהים, וממילא מרע"ה שהי' בעצמו מרכבה לשכינה כמו האבות הקדושים ועוד יותר מהם והי' סוד הי' עלי אהלו לא הוצרך למשכן להיות אמצעי להשראת השכינה. וכ"כ נאמר דישראל קודם החטא, שהיתה מדרגתם גבוהה ונשאה מאד, וכמו אדם הראשון קודם החטא, והיו מוכתרים בשני כתרים חרות ממלאך המות, גם כן לא היו צריכין לעשות משכן. וזה שאנו אומרים בזמירות אוהבי הי' המחכים בבנין אריאל ביום השבת שישו ושמחו כמקבלי מתן נחליאל, דאיתא בכתבי האריז"ל שאותם הכתרים שהתנצלו בהר חורב שכולם זכה משה ונטלן בשבת מחזירן לישראל, וע"כ אין בנין בהמ"ק דוחה שבת, שהרי בצד מה אי"צ למשכן, וע"כ ישראל שמחכים בכל יום לבנין בהמ"ק יש להם לשמוח בשבת אעפ"י שאינו בנוי כמקבלי מתן נחליאל שלא היו צריכין אז למשכן כנ"ל: